

समाचार सन्देश

वर्ष १९, अङ्क ६ आई.पी.एस्. लेख रचनाको सँगालो, बैशाख १८-जेठ १, २०६७ (मे १-१५, २०१०)

हिजाब ओढ्न नपाउने फिफाको प्रतिबन्धको बिरोध

– स्टेफन डि टारजिन्स्की

मेलबोर्न (आई.पी.एस्./एन्.पी.आई.) – विश्वका अन्य भागका फुटबल खेलाडीभैँ अस्ट्रेलियाको फुटबल सिजनका हरेक साता १५ वर्षीया सारा एवाउद र १६ वर्षीया जमिल्लाह नुरदिन आफ्नो क्लबको युनिफर्म लगाएर मैदानमा उत्रने गर्दछन् तर उनीहरू दुबैले टाउको ढाक्नेगरी हिजाब पनि पहिरिने गर्दछन् ।

इस्लामी धर्मअनुसार महिलाले आफ्नो कपाल र घाँटी छोप्न हिजाब लगाउनु अनिवार्य मानिन्छ । “यसको धेरै अर्थ छ किनभने यो मेरो धर्म हो र म यसको विरुद्धमा जान सकिदैन । फुटबल खेलकै लागि यदि मैले यो फुकालें भने मैले गलत काम गरेको देखिनेछ,” मेलबोर्नको फुटबल क्लब ब्रन्सविक जेब्रासकी गोलकिपर एवाउदले आईपीएसलाई बताइन् ।

एवाउद र नुरदिन दुबैले कुनै समस्या नै अनुभव नगरी हिजाब लगाएर फुटबल

खेलिरहेका छन् तर यस विषयले विवाद सिर्जना गरिरहेको छ । सन् २००७ मा एकजना ११ वर्षीया केटीलाई हिजाब ओढेको कारण क्यानडामा फुटबल खेलनबाट रोकिएको थियो । हालैमात्र अन्तर्राष्ट्रिय फुटबल महासङ्घ (फिफा) ले सिंगापुरमा हुन लागेको युवा ओलम्पिक खेलमा इरानी महिला फुटबल टोलीको बदलामा थाइल्याण्डले प्रतिस्थापन गर्ने निर्णय गरेको थियो ।

अप्रिलमा सार्वजनिक गरिएको फिफाको रुलिङमा इरानी खेलाडीको हिजाबले खेलमैदानमा खेलाडीले लैजान पाउने सामग्रीको नियमलाई उल्लङ्घन गर्ने बताएको थियो । अन्तर्राष्ट्रिय कानूनअनुसार खेलाडीका “सामग्रीले कुनै प्रकारको राजनीतिक, धार्मिक वा व्यक्तिगत धारणा” लाई अभिव्यक्त गर्न नहुने बताएको छ । यो कानून तोडेमा फिफाको नियमअनुसार खेलको सञ्चालक

परिषद् वा खेल आयोजकमध्ये कसैले पनि प्रतिबन्ध लगाउन पाउने व्यवस्था छ ।

फिफा, अन्तर्राष्ट्रिय ओलम्पिक कमिटी, एसियाली ओलम्पिक परिषद्, राष्ट्रिय ओलम्पिक समिति सङ्घ र एसियाली फुटबल महासङ्घ समक्ष इरानी ओलम्पिक समितिले लिखित उजुरी गरेपनि इरानी केटीहरूले अगष्टमा आयोजना हुने युवा ओलम्पिकमा सहभागी हुन पाउने छैनन् । यस ओलम्पिकमा १४ देखि १८ वर्षका

अनुरोध

‘समाचार सन्देश’ का सामग्री पुनः प्रकाशन/प्रसारणका लागि तयार पारिएका हुन् ।

हामी सबै क्षेत्रबाट रचनात्मक सुझाव, सल्लाह र प्रतिक्रियाको अपेक्षा गर्दछौं ।

– सम्पादक

भ्रण्डै ३,६०० एथलेटिक्स खेलाडीले भाग लिनेछन् ।

नुरदिन फुटबल मैदानमा हिजाब ओढ्दा किन समस्या देखिएको हो भनी प्रश्न गर्छिन् किनभने हिजाब लगाउँदा खेलाडीले अतिरिक्त लाभ प्राप्त गरेका हुँदैनन् । हिजाबलाई धार्मिक हो भन्ने फिफाको भनाइको प्रतिवाद गर्दै ब्रन्सविक जेब्रासकी मिडफिल्डर नुरदिनले आईपीएससँग भनिन्, “यो मेरो पहिचान हो । यो नै समस्या हो भने अन्य खेलाडीका शरीरमा खोपिने क्रिश्चियन धर्म जनाउने क्रसलाई पनि खोजीखोजी मेट्नु पर्दछ । नियमहरू सबैका निम्ति समान हुनुपर्दछ । यस्तो भएमा हामी स्वीकार्छौं र हिजाब लगाएर खेल्दैनौं,” नुरदिन भन्छिन् ।

अस्ट्रेलियामा फुटबलको लोकप्रियता र सहभागिता बढेको छ तर हिजाबमा प्रतिबन्ध लगाउने फिफाको घोषणालाई स्थानीय खेलकुद निकायले कसरी सम्बोधन गर्दछन् भन्ने स्पष्ट हुन सकेको छैन । अस्ट्रेलियाली फुटबल सञ्चालक निकाय अस्ट्रेलिया फुटबल महासङ्घ (एफएफए) ले फुटबल मैदानमा हिजाबको प्रयोगको कानुनी वैधताका सम्बन्धमा आईपीएसले प्रतिक्रिया लिन धेरै कोसिस गर्दा समेत प्राप्त हुन सकेको छैन ।

अस्ट्रेलियाका घना आवादी भएका भिक्टोरिया र न्यू साउथ वेल्सका

खेल सञ्चालक निकायले भने केही जानकारी उपलब्ध गराएका छन् । भिक्टोरिया फुटबल महासङ्घ (एफएफभी) का प्रवक्ताले खेलाडीलाई क्लबको जर्सीसँग मिल्दो इस्लामिक हिजाब लगाउन दिइने गरेको आईपीएसलाई बताए ।

यस प्रतिक्रियासँगै ब्रन्सविक जेब्रासको प्रतिद्वन्द्वी भिक्टोरिया क्लबका खेलाडीले समेत एनएसडब्लुले समेत आत्मसात गर्ने स्थानीय सञ्चार माध्यमले जनाएका छन् । एवाउद र नुरदिनभै पूर्वखेलाडी अफिफा सादले पनि हिजाबमाथि प्रतिबन्ध लगाउने फिफाको कदमको विरोध गरेकी छन् ।

“मेरो विचारमा उनीहरूले नियम परिवर्तन गर्नेतर्फ सोच्नुपर्दछ । खेलाडीलाई सहभागी हुनबाट रोक्न सकिन्न । मानिसका आ-आफना छनौट हुनसक्छन् । उनीहरूले स्कार्फ लगाउन चाहन्छन् भने यो उनीहरूको रुचीको कुरा हो । उनीहरू फुटबल खेल्न चाहन्छन् भने यो पनि उनीहरूकै रुचीको कुरा हो,” साद भन्छिन् ।

“फिफाजस्तो ठूलो निकायले महिलालाई खेल्नबाट हतोत्साही गर्नु हुँदैन । यो विश्वव्यापी खेल भएको हुँदा यसलाई विश्वभर नै खेल्नु तर उनीहरू कस्तो सन्देश प्रवाह गर्न खोजिरहेका छन् ?” उनी थप्छिन् । लेबनानकी मुस्लिम पृष्ठभूमि भएकी सादले माध्यमिक विद्यालयको अध्ययनको क्रममै हिजाब पहिरन थालेकी थिइन् । सन् २००४ मा दक्षिण मेलबोर्नका लागि फुटबल खेलेदेखि नै उनी विवादको केन्द्रमा तानिएकी थिइन् । उनलाई खेलमैदानमा रेफ्रीले हिजाब फुकाल्न भनेका थिए ।

सादले रेफ्रीको अनुरोधलाई स्वीकार गरिनन् । “त्यो घटना साँच्चिकै तरङ्ग ल्याउने किसिमको थियो,” उनी सम्झन्छिन् । “खेल सुरु हुनु दुई मिनेट अघि रेफ्रीले मलाई खेल्न नसक्ने जनाउ दिएका थिए ।”

आफ्नै टिमका खेलाडी साथी र विपक्षीबाट समर्थन पाएपनि सादलाई फिल्डमा प्रवेश गर्न दिइएन । उनले हिजाब विशुद्ध धार्मिक कुरा हो भनेर सम्झाउने प्रयास गरेकी थिइन् । एफएफभीले विवादका सम्बन्धमा उनी धार्मिक विभेदको सिकार नभएको स्पष्टीकरण दिएको थियो । एफएफभीले टिमको पोसाकसँग मिल्दो हिजाब लगाउन पाउनेतर्फ रेफ्रीले सचेत गराएको दाबी गरेको थियो ।

अग्रपंक्ती, मिडफिल्ड र गोलकिपरको रूपमा खेल्ने सादले यस घटनालाई यही रूपमा मात्र बुझेकी छैनन् । एफएफभीले “रेफ्रीलाई नै समर्थन जनाएको थियो । रेफ्रीले कुनै पनि हालतमा स्कार्फ नलगाउन भनेका थिए,” उनी भन्छिन् । अहिले शारीरिक शिक्षा पढाउने शिक्षिकाको रूपमा कार्यरत साद आफ्नो बच्चा जन्मेपछि इन्डोर फुटबल खेल्ने चाहना राखेको बताउँछिन् ।

साद प्रतिबन्धित भए पनि हिजाब लगाउने फुटबल खेलाडी प्रेरणादायी हुने तर्क गर्छिन् । उनी हिजाब नलगाई फुटबल नखेल्ने बताउँछिन् । “एकपटक स्कार्फ ओढेपछि केही गर्न हुँदैन भन्ने मुस्लिम महिलासमेत धेरै मानिसमा गलत धारणा छ । यो मिथक मात्र हो । तपाईंले चाहनु भएका जे काम गरे पनि हुन्छ,” उनी भन्छिन् ।

इलेक्ट्रोनिक्स फोहोर स्वास्थ्य, वातावरणका लागि घातक

– मिखाइल स्टानडार्ट

गुइयु, चीन (आई.पी.एस./एन्.पी.आई.) – दक्षिणी चिनीया सहरमा इलेक्ट्रोनिक्स (इ) फोहोरको व्यापारबाट लाभ लिने धेरै व्यक्तिहरूभैँ अस्पताल प्रशासक लिन बाडहोड गुइयु सहरमा बस्दैनन्। “मैले गुइयुमा काम गरेको १० वर्ष भयो तर अहिलेसम्म विरामी परेको छैन,” उनले बताए।

अस्पतालका ज्यादाजसो बोर्ड सदस्यभैँ लिन पनि नजिकैको सफा सान्तो सहरमा बस्छन् र याओहुई अस्पतालका प्रमुखले गुइयु सहरको मध्यभागमा खोलेको इ-फोहोरको थोक बजारमा मद्दत पनि गर्छन्। करिब १,३०,००० जनसंख्या बसोबास गर्ने यस सहरमा सञ्चालित याओहुई अस्पताल निजीस्तरमा स्थापना गरिएको हो। यसको नामकरण इ-फोहोरको कारोबार गर्ने शक्तिशाली उद्योगी याओहुईको लगानीमा निर्माण गरिएको हो।

चीनका विभिन्न ठाउँबाट यहाँ भेला भएका आप्रवासी कामदारले प्रतिघण्टा १ अमेरिकी डलर लिएर पुराना टेलिभिजन सेट, कम्प्युटर, मोबाइल फोन र फोटोकपी मेसिन डढाउने र फोड्ने कार्य गरी मूल्यवान धातु र कम्प्युटरका चिप्स निकाल्छन्। गाउँमा ५००० भन्दा बढी त्यस्ता वर्कसप छन् र उनीहरू दिनहुँ १० घण्टा काम गर्दछन्। यहाँको बसाई विलासितापूर्ण छैन।

यस्ता कामको दिर्घकालीन स्वास्थ्य समस्याको मूल्य उनीहरूले चुकाउँदैछन्, चिनीया अनुसन्धाताहरू बताउँछन्। विश्वकै सबैभन्दा उच्चदरको डायोक्सिन गुइयुमा रेकर्ड गरिएको छ। प्लास्टिक र प्रज्वलनशील रिटार्डेन्ट भएका सर्किट बोर्ड डढाउँदा यो हावामा समेत फैलिइरहेको छ। डायोक्सिन मानव स्वास्थ्यका निमित्त हानी पुऱ्याउने वातावरणीय प्रदुषक हो। चिनीया विज्ञान प्रतिष्ठानको सन् २००७ को प्रतिवेदनले समेत सुन, प्लाटिनम, तामा

र अन्य धातु निकालनका निमित्त यस्तो जोखिमयुक्त कार्य भइरहेको जनाएको छ।

धातु निकालनका निमित्त भट्टीमा प्लाष्टिक डढाउने कार्य नै प्रदुषणको मुख्य स्रोत हो। गुइयुका सहर र गाउँका घरघरमा सञ्चालन भइरहेका सयौं वर्कसपमा चिप्स र धातुलाई अलग्याउन सर्किट बोर्डहरू पगालिने गरिन्छ।

चीनको गुआङडोङ प्रान्तमा रहेको दक्षिणी गुइयु सहरको मध्यभागबाट बग्ने नदी यही कारणबाट अत्यधिक प्रदुषित रहेको भनी वर्गीकृत गरिएको छ। नदीको सतहको पानी र तल्लो भागमा उच्चदरको तामा, निकेल, क्याडमियम, सीसा, पारो र आर्सेनिक भेटिएको छ।

राष्ट्रसङ्घीय वातावरण कार्यक्रमद्वारा फेब्रुअरी २२ मा सार्वजनिक गरिएको प्रतिवेदनले चीनमा हरेक वर्ष घरघरबाट २३ लाख मेट्रिक टन इ-फोहोर उत्पादन गरी विश्वमै दोस्रो स्थानमा रहेको जनाएको छ । संयुक्तराज्य अमेरिका ३० लाख टन फोहोर उत्पादन गरी पहिलो स्थानमा छ । अमेरिकामा निस्कने इ-फोहोरको अधिकांश भाग चीनजस्ता विकासशील मुलुकमा पठाइने गरिन्छ । यस्तो इ-फोहोर भित्र्याउन प्रतिबन्ध लगाइए पनि प्रभावकारी कार्यान्वयनमा आउन सकेको छैन, बासेल एक्सन नेटवर्कका जिम पुकेट बताउँछन् । करिब १७ लाख टन इ-फोहोर गुइयुमा प्रसोधित हुने गरेको छ, स्थानीय सरकारले समेत पुष्टि गरेको छ ।

गुइयुमा भित्रिएको अधिकांश इ-फोहोर विदेशबाटै आएको पुकेट बताउँछन् । “यकिन तथ्याङ्क छैन तर करिब ९० देखि ९५ प्रतिशत फोहोर विदेशबाटै आएको हो,” सन् २००१ देखि गुइयुको तीनपटक भ्रमण गरिसकेका उनी भन्छन् । “मैले मेसिनमा लेखिएको शब्द र प्लगका किसिम राम्रैसँग नियालेर हेरेको छु । तर गुइयुमा चिनीया भूमिबाट इ-फोहोर विरलै आएको पाइन्छ ।”

सान्तो मेडिकल कलेजका अनुसन्धाताले सार्वजनिक गरेको अध्ययनले पनि इ-फोहोरका कामदारका शिशुहरूको रक्त

नमूनामा प्रज्वलनशील रिटार्डान्ट, सीसा, क्याडमियम र क्रोमियमबाट सिर्जित उच्चदरको पोलिब्रोमिनेट डिफाइनाइल इथर (पिबिडिइ) भेटिएको देखाएको छ ।

सान्तोका स्वास्थ्य अनुसन्धाताले २००८ मा निकालेको अध्ययनले पनि गुइयुका शिसुको रक्त नमूनामध्ये ८१ प्रतिशतमा सीसायुक्त रक्तको उच्च मात्रा रहेको देखाएको छ । अर्को एक अध्ययनले पनि त्यहाँका २०.१ प्रतिशतमा शिसुमा उच्चदरको क्याडमियम रहेको देखाएको छ । उच्चदरको क्रोमियमले शिसुको डिएनएलाई क्षति पुऱ्याउँछ ।

अनुसन्धानले यी प्रदुषणले मृतबच्चा जन्मने, बच्चाको तौल कम हुने, समय अगावै बच्चा जन्मने, बच्चाको वृद्धिरमा असर पार्ने र स्नायुप्रणालीको विकासमा अवरोध सिर्जना हुने स्पष्ट गरेको छ । रसायनले स्वास्थ्यमा पार्ने असरसम्बन्धी सोधकर्ता क्लालिफोर्नियाको बर्कले विश्वविद्यालयका आर्लेन ब्लुम पिबिडिइका कारण क्यान्सर, थाइराइड, अध्ययन र स्मरणशक्तीमा प्रभाव पार्ने, वीर्यको स्तरीयतामा कमी हुने तथा पुरुषमा हर्मोनको तह घट्ने बताउँछन् ।

गुइयुका वर्कसपमा दिनरात काम गर्ने वयष्कहरूमा कस्तो स्वास्थ्य समस्या हुन्छ भन्ने सम्बन्धमा त्यति जानकारी प्राप्त छैन । सान्तो विश्वविद्यालयका अनुसन्धान टोलीका प्रमुख हुआ फिया इ-फोहोरका वर्कसपका सञ्चालकहरूले परीक्षणका निमित्त रगत लिनबाट प्रतिरोध गरिरहेको बताउँछन् । “वर्कसपहरू निजी घरमा छन्, त्यसैले भित्रसम्म पुग्न कठिन छ,” हुआ बताउँछन् । उनको अनुसन्धानलाई अमेरिकी फोर्ड मोटर कम्पनीले लगानी गरिरहेको छ । “यहाँ कार्यरत मजदूर अस्थायी हुन् र विरामी पर्नासाथ उनीहरू

आफ्नै घर फर्कन्छन् । त्यसैले उनीहरूलाई भेट्नुन मुश्किल छ ।”

गुइयुमा नवजातमा मस्तिष्क पक्षघात र क्यान्सर भेटिएको लिन बताउँछन् । “तर यो प्रदुषणकै कारण हो भनेर ठोक्नु गर्न सकिने अवस्थामा हामी छैनौं । कुनै पनि अध्ययन र परीक्षणले यी रोग र प्रदुषणबीच सम्बन्ध रहेको कुरा स्पष्ट गर्न सकेका छैनन् ।”

गुइयुका आप्रवासी कामदारका शिसुको रक्त नमूना सङ्कलन गर्न हुओ र उनका अनुसन्धातालाई कठिनाई भएको छ । लिनको अस्पतालले पनि काममा अवरोध आएको भन्दै रगतको नमूना सङ्कलन अनुमति बन्द गरेको छ । लिन र अस्पताल बोर्डका निमित्त नमूना सङ्कलन गर्ने र सङ्ग्रह गर्ने कार्यमा समस्या रहेको हो, होइन भन्ने कुरामा अभै स्पष्ट हुन सकेको छैन । “अनुसन्धानका निमित्त हाम्रो सहयोगले स्थानीय सरकारको ध्यानाकर्षण गर्ने हो कि भनेर हामी चिन्तित छौं,” उनी भन्छन्, “हामीहरू निजी अस्पताल हौं र हामी कुनै समस्या नपरोस् भन्ने चाहन्छौं ।”

इ-फोहोरको प्रसोधनसम्बन्धी नयाँ राष्ट्रिय नियमन सन् २०११ देखि कार्यान्वयनमा आउने तयारीमा रहेकोले गुइयुको सरकारले सन् २००६ मा यस व्यवसायलाई उच्चप्रविधि, वातावरण मैत्री उद्योगको रूपमा विकसित गर्ने योजना बनाएको थियो । तर पुनःप्रयोगको यो उद्योग त्यति सजिलै अघि बढ्ने सम्भावना भने न्यून छ । “गुइयुमा व्यापकस्तरमा फैलिएको यो उद्यम रहेसम्म चीनले इ-फोहोरलाई राम्रोसँग व्यवस्थापन गर्न निककै कठिनाईको सामना गर्नुपर्नेछ,” पुकेट भन्छन् ।

पाकिस्तानमा परिवार नियोजनका साधनको कमी, गर्भपतन यथावत

– जोफिन इब्राहिम

कराँची (आई.पी.एस्./एन्.पी.आई.) – परवीन रियाज (३६) ले छ जना छोराछोरी जन्माएपछि अन्ततः स्थायी बन्ध्याकरण गराएकी छिन् । तर परिवार नियोजनका विधि र गर्भपतनका जोखिमका सम्बन्धमा आधारभूत ज्ञान भए पनि छ वर्षको अन्तरालमा उनले चारपटक गर्भपतन समेत गराइन् ।

“पाँचौपटक गर्भवती भएपछि मैले आफ्नो गर्भ फाल्ने निर्णय गरेकी थिएँ,” रियाज बताउँछिन् । उनले तालिम नलिएका स्वास्थ्य सहायक ‘दाई’ बाट गर्भपतन गराएको समेत बताइन् ।

सुरक्षित र स्थायी बन्ध्याकरण गर्ने निर्णय लिनुअघि उनले दुईपटक गर्भपतन गराइसकेकी थिइन् । कराँचीको दक्षिणी तटीय सहरमा रियाज र उनको परिवार बस्दै आएको छ । उनीहरूसँग पारपाचुके गरेकी छोरी र दुईजना नातीनातिना पनि छन् ।

पछिल्लो पाकिस्तानी जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण (पिडिएचएस २००६-७) का अनुसार पाकिस्तानी महिलाले तीन वा सोभन्दा कम बच्चाको चाहना राख्ने गरेपनि सालाखाला चारजना केटाकेटी जन्माइरहेका छन् । यसबाहेक विवाहित पाकिस्तानी महिला (१५ देखि ४९ वर्ष) मध्ये २२ प्रतिशतले मात्र परिवार नियोजनका आधुनिक विधिको प्रयोग गरिरहेका छन् । परिवार नियोजनको निकै लोकप्रिय साधन मानिएको स्थायी बन्ध्याकरण गर्नेको संख्या ८ प्रतिशत छ । कन्डमको प्रयोग गर्नेको संख्या भने ७ प्रतिशतको हाराहारीमा रहेको छ ।

सर्वेक्षणका अनुसार महिलाले परिवारको आकार सीमित गर्ने चाहना राख्ने भए पनि भ्रण्डै ८४ प्रतिशतले परिवार नियोजनका कुनै पनि साधन प्रयोग गर्दैनन् । परिवार नियोजनका साधनको पहुँचमा कठिनाइ भएकै कारण उनीहरूलाई ती साधनको

अभाव रहेको हो । धेरै ग्रामीण इलाकामा प्रजनन स्वास्थ्यसेवा उपलब्ध समेत छैन । यही कारण प्रत्येक तीनवटा गर्भमा एउटा योजनाविहीन हुने गरेको छ ।

महिलाको घुमफिरमा समस्या रहेका कारण गाउँबाट नजिकको स्वास्थ्य केन्द्रसम्म पुग्नका निम्ति सहज नभएको रियाज बताउँछिन् । पहिलो गर्भपतन गराउँदा पनि उनी बेलाबखत गर्भनिरोधक गोली लिइरहेकी थिइन् । “महिलाले नियमित रूपमा त्यस्ता औषधि सेवन गर्न विर्सन्छन् । हामी घरभित्र र खेतीपातीका काममा ज्यादै अल्भिन्नु पर्दछ,” उनी भन्छिन् । यही क्रममा उनीहरूले प्रजनन स्वास्थ्य र भलाइका साथै योजनाविहीन गर्भधारण गर्नुपर्ने अवस्था समेत छ ।

“यी योजनाविहीन गर्भधारणकै कारण धेरैजसो अवस्थामा उनीहरू गर्भपतन गर्न बाध्य हुन्छन्,” मातृ तथा नवजात स्वास्थ्य राष्ट्रिय आयोगकी अध्यक्ष डा. सादिका जाफरी भन्छिन् । पाकिस्तान जनसंख्या परिषद्ले सन् २००४ मा गरेको अध्ययनले पाकिस्तानमा वार्षिक करिब ९००,००० गर्भपतन हुने गरेको देखाएको छ । कम्तीमा तीनजना बच्चा हुने र ३० वर्षभन्दा बढी उमेरका करिब २००,००० महिला असुरक्षित गर्भपतनबाट सिर्जित समस्याका कारण अस्पतालमा भर्ना हुने गरेका छन् ।

वासिङ्टनस्थित अनुसन्धान संस्था जनसंख्या ब्यूरो (पिआरबी) को अन्तर्राष्ट्रिय कार्यक्रमसम्बन्धी उपाध्यक्ष जेम्स ग्रिबलद्वारा हालै ब्लगमा राखेको सामग्रीमा भनिएको छ: “तीन वा सोभन्दा बढी बालबालिका भएपछि मात्र महिलाले परिवार नियोजनका सम्बन्धमा विचार गर्न थाल्छन् । पाँच वा सोभन्दा बढी बच्चा हुने महिलाले बन्ध्याकरण गर्न चाहने गरेका छन् ।” यो संस्थाले विश्वव्यापी जनसंख्या प्रवृत्तिलाई अनुगमन गर्दछ ।

अप्रिल २१ मा पिआरबीले जनसंख्यामा देखिएका समस्या अध्ययन गर्न कराँचीमा योजना आरम्भ गरेको छ । यसको लक्ष नै परिवार नियोजन र छानिएका

प्रजनन सेवालाई सबलीकृत गर्ने वातावरण तयार गर्नु रहेको छ । यस योजनाले परिवार नियोजनको जरुरी र योजनाविहीन गर्भधारणको उच्च दरलाई नियाल्नु, त्यसको जोखिम, परिणाम र समाधानका उपायको खोजी गर्नु रहेको छ ।

पाकिस्तानमा १८ करोड जनसंख्या रहेको छ र यो विश्वमै बढी जनसंख्या रहेको छैटौँ मुलुक हो । संयुक्त राष्ट्रसङ्घका अनुसार कम्तीमा चारजना बच्चा जन्माउने क्रम यथावत रहेमा सन् २०५० सम्ममा पाकिस्तानको जनसंख्या ४५ करोड पुग्नेछ ।

जनसंख्या नीति २०१० को नयाँ मस्यौदामा पाकिस्तानले सन् २०१५ सम्ममा प्रति महिलाबाट तीन जन्ममा झार्ने लक्ष राखेको छ । यही लक्षलाई इरान र इन्डोनेसियाले हासिल गरेका छन् । इरानको कूल प्रजनन दर सन् २००१ मा सातजनाबाट तीनभन्दा कममा झरेको छ । यस मुलुकमा परिवार नियोजनको आधुनिक विधि प्रयोग गर्ने दम्पतिको संख्या ७३.८ प्रतिशत रहेको छ ।

इन्डोनेसियामा सन् १९६० को अवधिमा ६ प्रजनन दर रहेकोमा सन् २००३ मा दुई र तीनको बीचमा रहेको छ । विवाहित दम्पतिमध्ये झण्डै ५८ प्रतिशतले आधुनिक परिवार नियोजन साधनको प्रयोग गरिरहेका छन् । “जनसंख्याको तीव्र वृद्धि नै सबै समस्याको जननी हो,” आगा खान विश्वविद्यालय अस्पतालमा स्वास्थ्य नीति एवं व्यवस्थापन कार्यक्रमका निर्देशक तथा सहायक प्राध्यापक डा. बाबर सेख भन्छन् । महिलाको प्रजनन स्वास्थ्य

विषयलाई सम्बोधन गर्नेतर्फ पाकिस्तान सरकारले ध्यान नदिएको उनी बताउँछन् । जनसंख्याको विषयलाई स्वास्थ्यसँग मात्र नजोडी विकासको दृष्टिबाट हेर्नु आवश्यक रहेको छ ।

पाकिस्तानमा पानीको समस्या र खाद्यान्नको कमी भइसकेको देखिने चेतावनी दिएका छन् । पाँचमध्ये तीनजना पाकिस्तानी गरिबीमा बाँचिरहेका छन्, विज्ञहरू बताउँछन् । यसको अर्थ पाकिस्तानको आधा जनसंख्या हरेक दिन दुई अमेरिकी डलरभन्दा कममात्र कमाई गरिरहेको छ । रियाजको परिवारले दैनिक ८८ सेन्टभन्दा कम आर्जन गर्दछ ।

“जनसंख्याको आकारलाई व्यवस्थित गरेर मात्र हामीले यी समस्यालाई सम्बोधन गर्न सक्छौं र पाकिस्तानको विकासमा योगदान पुऱ्याउन सक्छौं,” पाकिस्तान परिवार नियोजन संघका उपाध्यक्ष मेहताब रसिदिले बताए । “पाकिस्तानी दम्पतिका प्रजनन स्वास्थ्य जरुरीलाई पुरा गरेर यो कार्य आरम्भ गर्न सकिन्छ, जसबाट उनीहरूले आफ्ना बालबालिकाको संख्यालाई निर्धारण गर्न सक्छन् ।”

“सरकारले २००७ देखि २०१५ बीचमा परिवार नियोजन कार्यक्रममा १३ करोड ६० लाख अमेरिकी डलर लगानी बढाएमा मात्र परिवार नियोजनमा देखिएको अभाव पुरा गर्न सकिन्छ,” इन्गेज योजनाले सार्वजनिक गरेको तथ्य विवरणमा जनाइएको छ । “यसो गर्न सकेमा सन् २०१५ सम्ममा सरकारले ४० करोड अमेरिकी डलर बचाउन सक्छ । यो रकम सरकारले खर्च गर्ने रकमको तीनगुणा बढी हो ।”

ऊर्जा कम्पनी चेभरोनमाथि आयव्यय सार्वजनिक गर्न दबाब

– मारवान माकन-मार्कर

बैकक (आई.पी.एस्./एन्.पी.आई.) – बहुराष्ट्रिय ऊर्जा कम्पनी चेभरोनका सेयरहोल्डरहरू यही मे महिनाको अन्त्यमा अमेरिकी सहर ट्युस्टनमा वार्षिक बैठक गर्दैछन् । यस बैठकमा उनीहरूले करेन आदिवासी नाइड हुसँग आमनेसामने हुनुपर्नेछ । सैनिक शासित बर्माका ऊर्जा विकासमा लागेको चेभरोनका कारण नाइड हुजस्तै करेन समुदायले औधी पीडा र दुर्व्यवहार सहनु परेको छ ।

“चेभरोनको लगानीबाट बर्माका भएको सम्पूर्ण कुरा सार्वजनिक गर्न चाहन्छु,” ३० वर्षीय यी करेन अल्पसंख्यकको सङ्कल्प छ । “सेयरहोल्डरको पैसा कहाँ गएको छ र यसबाट भइरहेको पीडाका बारेमा थाहा हुन जरुरी छ ।”

नाइड हु आफ्ना अधिलिटरका चुनौतिसँग भने खासै त्रसित छैनन् । दक्षिणी बर्माको विवादास्पद यादाना प्राकृतिक ग्यास पाइपलाइनका सम्बन्धमा चेभरोनका

सेयरहोल्डरलाई सम्बोधन गर्ने उनका लागि यो पहिलो अवसर पनि हो । “परिवर्तनका निमित्त उपयोग गर्ने यो अवसर पनि हो,” उनले आईपीएसलाई बताए । उनले चेभरोनको बैठकमा यही मे २७/२८ मा सम्बोधन गर्नेछन् ।

अमेरिकी कर्पोरेट संस्कृतिलाई लिएर चेभरोनका सेयरहोल्डरमाथि यसले थप दबाब सिर्जना गर्नसक्दछ । “उनीहरूले बर्मा समेत विदेशका सरकारलाई गरेको भुक्तानीको विवरणमा वार्षिक बैठकमा मतदान गर्नेछन्,” वासिङ्टनस्थित वातावरण तथा अधिकार समूह अर्थराइट्स इन्टरनेसनल (इआरआई) ले भनेको छ ।

तर बर्माका आर्थिक पारदर्शितालाई लिएर चेभरोनमाथि अन्य पक्षबाट समेत दबाब पर्ने अनुमान गरिएको छ । अमेरिकी कङ्ग्रेसमा विचारधीन विधेयक यदि पारित भएमा बर्माका कार्यरत कम्पनीले तेल, ग्यास र खनिज उत्खननबाट प्राप्त हुने नाफालाई

सार्वजनिक गर्न बाध्य हुनुपर्नेछ । साथै, ती कम्पनीले विश्वका कुनै पनि स्थानमा गर्ने लगानीको विवरण समेत देखाउनुपर्नेछ ।

‘ऊर्जा सुरक्षाका लागि पारदर्शिता ऐन’ मा ऊर्जा क्षेत्रमा कार्यरत अमेरिकी र अन्य कम्पनीले पूर्ण आर्थिक विवरण सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस कानून अन्तर्गत अमेरिकी सेक्युरिटी एण्ड एक्सचेन्ज कमिसन (एसइसी) मा दर्ता भएका सबै विदेशी तेल, ग्यास र खनिज क्षेत्रमा कार्यरत कम्पनीले छानविनका लागि आफ्ना खाता सार्वजनिक गर्नुपर्ने छ ।

“कङ्ग्रेसमा विचाराधीन यो विधेयक विशिष्ट किसिमको छ,” इआरआईका निमित्त बर्मेली योजनाका संयोजक म्याथ्यु स्मिथ

बताउँछन् । “यो कानून बर्मामा लगानी गरिरहेका चीन, भारत र दक्षिण कोरियाबाट आएका र एसइसीमा दर्ता भएका ठूला कम्पनीका निमित्त समेत लागू हुनेछ । यसले व्यापक असर पार्नेछ ।”

यही कानूनको आडमा अप्रिल २७ मा विश्वव्यापी अभियान नै आरम्भ गरिएको थियो । यो अभियान अन्तर्गत चेभरोन, फ्रान्सेली कम्पनी टोटल र थाइल्याण्डको राज्य नियन्त्रित ग्यास र तेल कम्पनीलाई समेत बर्माको सैनिक सत्तालाई विगत १८ वर्षमा भुक्तानी गरेको र कम सार्वजनिक गर्न माग गरिएको थियो ।

श्रमिक युनियन, गैर सरकारी संस्थाहरू, लगानी फार्म सम्बन्धी विज्ञहरू र राजनीतिक नेताहरू समेत १६० भन्दा बढीले त्यहाँ कार्यरत कम्पनीको आर्थिक पारदर्शिता कायम हुनुपर्ने अभियानमा हस्ताक्षर गरेका छन् । यस अभियानमा नर्वेका पूर्वप्रधानमन्त्री र आयरल्याण्डका पूर्वराष्ट्रपतिले समेत हस्ताक्षर गरेर समर्थन जनाएका छन् ।

“बर्मा पारदर्शिताका लागि टोटल, चेभरोन र पिटिटीईपीलाई आह्वान” नामको दुई पृष्ठको वक्तव्य मार्फत बर्मेली सरकारलाई १९९२ यता बुझाइएको कर, शुल्क, रॉयल्टी र लाभांशको विस्तृत तथ्याङ्क र जानकारी प्रकाशन गर्न कम्पनीहरूलाई आग्रह गरिएको छ

। सन् १९९२ देखि यादना ग्यास पाइपलाइन बिछ्याउने सम्झौतामा हस्ताक्षर भएको थियो ।

सन् २००८ मा टोटलले बर्मेली जुन्तालाई बुझाएको करले जुन्ताको कोषमा महत्वपूर्ण हिस्सा ओगटेको सङ्केत गरेको छ । टोटलले कर वापत करिब २५ करोड ४० लाख अमेरिकी डलर भुक्तान गरेको सन् २००९ मा सार्वजनिक गरिएको थियो । “यो भुक्तानी राम्रै देखिए पनि पर्याप्त होइन । बर्मेली सरकारलाई भुक्तानी गरेको विस्तृत विवरण हामीले चाहेका हौं,” स्मिथले आईपीएसलाई बताए । “थाइल्याण्डमा चेभरोनको लगानीसम्बन्धी आर्थिक विवरण पारदर्शी छ र अमेरिकामा पनि यसको विवरण सहजै प्राप्त गर्न सकिन्छ ।”

विवादास्पद पाइपलाइनका आलोचकहरूले यी कम्पनीबाट प्राप्त हुने आयबाट तानाशाही शासनले लाभ मात्र लिइरहेको बताएका छन् । यो आम्दानीको फिनो हिस्सामात्र पीडा भेलिरहेका बर्मेली जनतासम्म पुग्ने गरेको उनीहरूको धारणा छ । सन् २००० देखि २००८ सम्म जुन्ता सरकारले ग्यास बिक्रीबाट मात्र आठ अर्ब अमेरिकी डलर आर्जन गरेको अनुमान गरिएको छ ।

करेन जातिको बसोबास नजिकैबाट पाइपलाइन गएको भए पनि त्यसबाट उनीहरूले खासै लाभ पाएका छैनन् । पाइपलाइनको मार्गका छेउछाउका गाउँहरूले विद्युत सेवा नपाएर मैनवतीको सहारा लिनु परेको छ । यो प्राकृतिक ग्यास अन्डमान समुद्री तटीय क्षेत्रबाट थाइल्याण्डसम्म पुगेको छ ।

तर १३० वटा जातीय अल्पसंख्यकमध्येका करेनहरूले थाइल्याण्डको ऊर्जा आपूर्ति

धान्नका निमित्त सन् १९९१ मा विवादास्पद पाइपलाइन निर्माण भएदेखि धेरै पीडा सहनु परिरहेको छ । बर्मेली सेनालाई यो पाइपलाइन निर्माणको चरणमा सुरक्षा प्रबन्ध गर्न खटाइएको थियो । यसक्रममा सेनाबाट भएका मानव अधिकार उल्लङ्घन र दुर्व्यवहारका घटनाप्रति बर्मेली सरकार माथि औला ठड्याइएको थियो ।

भण्डै १४ बटालियन सेना परिचालन गरी व्यापकरूपमा सैनिकीकरण गरिएको यस इलाकामा करेन गाउँलेमाथि बलात्कार र यातना दिइने गरिएको थियो । “मानव अधिकारका उल्लङ्घनका घटना आज पनि निरन्तर छन्,” करेन मानवअधिकारकर्मी नाइड हु बताउँछन् ।

“बहुराष्ट्रिय कम्पनीहरूले बर्मामा गरिरहेको व्यापारले बर्मेली शासनसत्तालाई टिकाउन मद्दत गरिरहेको छ र जुन्ता सरकार त्यही कारण परिवर्तनप्रति त्यति इच्छुक छैन,” शे ग्यास योजना विरोधी अभियानका संयोजक वोड आड बताउँछन् । चिनीया ऊर्जा सङ्कट समाधान गर्न निर्माण भइरहेको अर्को तेल र ग्यास पाइपलाइन योजनाका विरोधमा यो अभियान सञ्चालित छ । “आयव्ययको पारदर्शिता नै मुख्य कुरा हो ।”

“बर्माका नागरिकका लागि पनि आयव्यय सार्वजनिक गर्ने अभ्यासको थालनी हुनुपर्दछ । यी जानकारीका आधारमा प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त धनको प्रयोगलाई अनुगमन गर्न र जवाफदेहिताका लागि माग गर्न सकिन्छ । हालसम्म यी दुबै कार्य हुन सकेका छैनन्,” उनी भन्छन् । “यदि शे ग्यास योजना अघि बढ्यो भने बर्मेली शासनले ३० वर्षको अवधिमा २९ अर्ब अमेरिकी डलर आर्जन गर्नेछ ।”

अस्ट्रेलियामा आणविक फोहोरको भण्डार गर्ने विषयमा विवाद

– स्टेफन डि टारजिन्स्की

मेलबोर्न (आई.पी.एस्./एन्.पी.आई.) – अस्ट्रेलियाको सुदूर उत्तरी भागमा बसोबास गर्ने आदिवासी जमिनदारहरू आफ्ना जमिनमा मुलुककै दिर्घकालीन आणविक फोहोर भण्डारण निर्माण गर्ने सरकारी योजनालाई लिएर सङ्घर्षरत छन्। वारुमुङ्गु र वाल्लमान्पा जातिकी आदिवासी महिला डायना स्टोक्स आफ्नो मुकाटी स्टेशनस्थित पुख्यौली जमिनमा रेडियोधर्मी फोहोर भण्डारण गर्ने कुराको विरोधमा छिन्। टेनान्ट क्रिक सहरबाट भण्डै २०० किलोमिटर उत्तरमा रहेको यो मुकाटी स्टेशन पूर्वजहरूको गाइवस्तु पाल्ने ठाउँ हो।

“हामी यो आणविक भण्डारण उत्तरी क्षेत्रमा नबनोस् भन्ने चाहन्छौं। कसैले पनि यसलाई रुचाएका छैनन्,” स्टोक्सले अप्रिल २१ मा मेलबोर्नमा आयोजित सार्वजनिक कार्यक्रममा बताइन्। अस्ट्रेलियाको रेडियोधर्मी फोहोर कसरी तह लगाउने भन्ने विषयमा दशकौंदेखि बहस भइरहे पनि कुनै निर्णय हुन सकेको छैन। अस्ट्रेलियामा चिकित्सा, औद्योगिक, कृषि र अनुसन्धानका क्रममा रेडियोधर्मी सामग्रीको प्रयोग हुने गर्दछ।

मुलुकका विभिन्न भागमा हाल यो फोहोर भण्डार गरिएको छ। केही अस्ट्रेलियाली

रेडियोधर्मी फोहोर स्कटल्याण्ड र फ्रान्समा समेत भण्डारण गरिएको छ। वर्तमान केभिन रुडको नेतृत्वमा रहेको सरकार र विगतको जोन होवार्डको सरकारले पनि यी स्थानहरूलाई अस्थायी बताउँदै आएका छन्। उनीहरू फोहोर व्यवस्थापनका निम्ति स्थायी स्थानको व्यवस्था गर्न प्रयासरत छन्।

संसदमा दर्ता भएको एउटा विधेयकले विगतमा प्रस्ताव गरिएका तीनमध्ये अस्ट्रेलियाली प्रतिरक्षा बल रहेको स्थान प्रयोग गर्ने कुरालाई अस्वीकार गरेको छ। विधेयकले मुकाटी स्टेशनलाई विचार गर्न सकिने भनी सम्भावित स्थलको रूपमा पहिचान गरेको छ।

ऊर्जा एवं स्रोतसम्बन्धी मन्त्री मार्टिन फर्गुसनले विधेयकले राज्य वा टेरिटोरीका कुनै समुदायमाथि स्वाभाविकरूपमा थोपेर्छ भन्न नसकिने बताएका छन्। नागपा सदस्यहरूले सन् २००७ मा मुकाटीमा भण्डारण गर्न दिनेसम्बन्धी प्रस्तावित विधेयकमाथि सहमती जनाएको उल्लेख छ।

यो वंश धेरैवटा पुरातन पारिवारिक समूहमध्ये एक हो। उनीहरूनै मुकाटी स्टेशनको जमिनका परम्परागत हकदार

हुन्। “हामीले निर्णय गरेका छौं, हामीले हाम्रै जमिन चुनेका छौं किनभने हामी आफ्ना केटाकेटीको भविष्य राम्रो बनाउन चाहन्छौं,” नागपा प्रवक्ता आमी लाउडरले विधेयकका सम्बन्धमा मार्च ३० मा सिनेटमा भएको सुनुवाईमा बताइन्।

लाउडर र उनका परिवारले फोहोर व्यवस्थापन गर्ने स्थानको निर्माण गर्नेक्रममा क्षतिपूर्ति स्वरूप १ करोड २० लाखभन्दा बढी अस्ट्रेलियाली डलर प्राप्त गर्नेछन्। “फोहोरलाई सुरक्षित ढङ्गबाट भण्डारण गरिन्छ भन्नेमा हामी ढुक्क छौं र आउँदा केही वर्षसम्म यसको वातावरणीय असरलाई समेत हेरिनु पर्दछ। नागपा वंशको हैसियतले यस निर्णयप्रति हामी एकबद्ध छौं,” लाउडरले सिनेट समितिमा भनिन्।

यस अभियानलाई नर्दन ल्यान्ड काउन्सिल (एनएलसी) ले समेत समर्थन जनाएको छ। यस काउन्सिलमा उत्तरी क्षेत्रका आदिवासी जमिनदारको प्रतिनिधित्व रहेको छ। एनएलसीले सन् २००७

मा नागपाका तर्फबाट मुकाटीलाई मनोनयन गरिसकेको छ ।

“नागपाले मुलुकको रेडियोधर्मी फोहोरलाई व्यवस्थापन गर्नका लागि आफ्नो पुर्ख्यौली जमिन उपलब्ध गराएर साहसिक कदम चालेका छन्,” एनएलसीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत किम हिलले बताए । मुकाटी स्टेसनको जमिन लाउडर वंशको रहेकोमा कुनै पनि व्यक्तिले प्रश्न नउठाएको हिल तर्क गर्दछन् । तर यसमा अहिले विवाद उत्पन्न हुन लागेको देखिएको छ ।

“फोहोर थुपार्न लागेको जमिन आमी लाउडरको होइन,” डायना स्टोक्सले मेलबोर्नको सार्वजनिक भेलामा बताइन् । जमिनको स्वामित्वका विषयमा विवाद गर्ने स्टोक्स मात्र एकली होइनन् ।

मिलवायी र विरटिकु वंशका सदस्य तथा अन्य नागपा वंशका सदस्यको संयुक्त पत्राचारलाई अप्रिल १२ को

दोस्रो सिनेट सुनुवाईमा प्रस्तुत गरिएको थियो । त्यस पत्रमा प्रस्तावित जमिन लाउडर परिवारको नभई वास्तवमा मिलवायीको रहेको जिकिर गरिएको छ । “हामीले नागपा वंशसम्बन्धी जीववैज्ञानिक अनुसन्धानमा आधारित प्रमाणका लागि एनएलसीबाट जानकारी उपलब्ध गराउन माग गरेका छौं,” पत्रका हस्ताक्षरकर्ताले बताएका छन् ।

अस्ट्रेलियाका गिन पार्टीका सिनेटर स्कट लुडलामले रेडियोधर्मी फोहोर मिल्काउन छनौट गरिएको मुकाटी योजनामा गडबडी देखिएकाले बदर गर्न माग गरेका छन् । “धेरैबटा परम्परागत स्वामित्वधारीले सामुहिक निर्णय प्रक्रियाबाट बहिस्कृत गरिएको बताएका छन् । दावी सही छ भनिए पनि सबैलाई परामर्श नगरिएको र कहिल्यै स्वीकृती नलिइएको प्रस्ट भएको छ,” लुडलाम बताउँछन् ।

अस्ट्रेलियाली संरक्षण प्रतिष्ठान (एसिएफ) का गैर-आणविक अभियानकर्ता डेभ स्वीनीले रेडियोधर्मी फोहोरका सम्बन्धमा आफ्नै पार्टीको नीति भङ्ग गरेको भन्दै मन्त्री

फर्गुसनको आलोचना गरेका छन् ।

एसिएफ अधिकारकर्मीले सन् २००७ मा सत्तारूढ अस्ट्रेलियाली लेबर पार्टीले “नयाँ प्रक्रिया, समुदायको सहभागिता र अनुमतीका आधारमा नयाँ स्थान छनौटको अध्ययन, राम्रो वैज्ञानिक अध्ययन, दरिलो एवं पारदर्शी प्रक्रिया र सिद्धान्तमा आधारित” रहेर कार्य गर्ने प्रतिज्ञा गरेको बताएका छन् ।

स्वीनी रेडियोधर्मी फोहोरको असर हजारौं वर्षसम्म रहने, यसले क्यान्सर र वंशाणुगत परिवर्तन गर्नसक्ने, बाहिरी वातावरणमा पुग्नसक्ने, खाद्यान्न र मानिसको जमिनसँगको सम्बन्धमा असर पार्नसक्ने तर्क गर्दछन् । युद्ध रोकथामका मेडिकल एसोसिएसनका अध्यक्ष डा. बिल विलियम्स रेडियोधर्मी फोहोर चुहिएमा यो खाना र पानीबाट सहजै मानिसको शरीरमा प्रवेश गर्ने तथा हावामा फैलने रेडियोधर्मीले सोभै फोक्सोमा असर पार्ने बताउँछन् ।

“आणविक रेडियोधर्मी विकिरण मानव शरीरमा प्रवेश गरेमा त्यसबाट बच्ने कुनै उपाय छैन,” उनी चेतावनी दिन्छन् ।

नेपाल प्रेस इन्स्टिच्यूटद्वारा प्रकाशित/सम्पादक: चिरञ्जीवी खनाल/ठेगाना: हुलाक मञ्जुषा: ४१२८, थापाथली, काठमाडौं, फोन नं. ४-२६४१५५, ४-२६६४१८ फ्याक्स नं. २६४१५४, ई-मेल: npiktm@wlink.com.np

बाट : नेपाल प्रेस इन्स्टिच्यूट
थापाथली-७०७ प्रश्रुतिगृह मार्ग
पोष्ट बक्स नं. ४१२८, काठमाडौं, नेपाल
फोन नं. ४-२६४१५५, ४-२६६४१८
फ्याक्स नं. २६४१५४

लाई : _____
_____
_____